

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG – 4101-08-02/2012

P/12/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/094 – Profilaktyka narkomanii w szkołach.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontroler	Anna Tronowicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 82726 z dnia 27 września 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum nr 1, ul. Stefana Wyszyńskiego 101, 65-536 Zielona Góra. (dowód: akta kontroli str. 3)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Roman Łuczkiwicz, dyrektor Gimnazjum. (dowód: akta kontroli str. 4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie planowania oraz wdrażania działań dotyczących profilaktyki narkomanii w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W latach szkolnych objętych kontrolą w szkole opracowano Szkolne Programy Profilaktyczne (SPP) oraz realizowano działania dotyczące profilaktyki narkomanii. Jednak przed sporządzeniem Programów nie podjęto wszystkich działań, w celu rzetelnego ich opracowania. Poprzedzono je co prawda diagnozą rozpoznającą środowisko szkolne i identyfikującą występujące w nim zagrożenia, ale nie przeprowadzono ewaluacji wcześniej zakończonych Programów, która pozwalałaby na dokonanie oceny adekwatności podejmowanych działań.

Działania z zakresu profilaktyki narkomanii realizowane były poprzez różnorodne formy – podejmowano je nie tylko na zajęciach lekcyjnych, ale również w postaci konkursów, zawodów sportowych, warsztatów, a także spotkań z rodzicami. Zrealizowano również zalecenia Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie przybliżenia uczniom i ich rodzicom problematyki tzw. „dopalaczy”.

W ramach doskonalenia umiejętności wychowawczych i zapobiegawczych, kadra pedagogiczna uczestniczyła w szkoleniach dotyczących przeciwdziałania narkomanii.

Obowiązujące w szkole procedury regulowały wszystkie sposoby postępowania nauczycieli w sytuacjach kryzysowych, o których mowa w *Procedurach postępowania nauczycieli i metodami współpracy szkół z Policją w sytuacjach*

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytucją².

Szkoła udzielała pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa³.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁴ oraz załącznikiem nr 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁵, działalność edukacyjna szkoły jest określona m.in. przez program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym.

Na każdy rok szkolny objęty kontrolą w szkole tworzony był odrębny Program, zawierający 3 cele główne oraz definiujący problematykę 5 obszarów. Dokumenty te były w zasadzie tożsame co do treści - wymieniały jednakowe cele, problematykę, zadania służące ich realizacji, formę, osoby odpowiedzialne oraz przewidywane efekty. Niewielkie różnice polegały na wprowadzeniu w Programie na 2011/2012, w obszarze dotyczącym profilaktyki uzależnień, działań dotyczących cyberbullyingu oraz „dopalaczy” i wykreśleniu działań dotyczących unikania zagrożeń – bezpieczny uczeń, zmianie terminu realizacji programu profilaktycznego „Razem” z okresu październik-grudzień na październik-listopad⁶, oraz zmianie kręgu osób odpowiedzialnych za realizację niektórych działań w problematyce „Dbamy o zdrowie psychiczne”.

(dowód: akta kontroli str. 11-12, 24-47)

Wicedyrektor Szkoły Piotr Bachoński, wyjaśnił że: *W Szkole nie wydarzyło się nic na tyle niepokojącego, co skłoniłoby nas do zmiany celów głównych programów (...).*

(dowód: akta kontroli str. 82, 86)

Badanie Programów na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012 wykazało, iż:

- zostały zatwierdzone uchwałą Rady Pedagogicznej⁷, poprzedzonej pozytywną opinią Rady Rodziców;
- Programy oparto na diagnozie zjawiska używania środków psychotropowych - sporządzono sprawozdanie dotyczące poziomu występowania wśród uczniów zachowań społecznie nieakceptowanych (wskazywano ogólną liczbę interwencji w rozbiciu na poszczególne

² Modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487).

⁴ Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17.

⁵ Dz. U. Nr 51, poz. 458 ze zm.

⁶ Zawarte w problematyce „Zdrowy styl życia”.

⁷ Uchwała nr 26/2010 z dnia 19 października 2010 r. przyjmująca Szkolny Program Profilaktyki na lata 2010/2011, Uchwała nr 11/2011 z dnia 20 września 2011 r.

problemy, w tym podejrzenie używania narkotyków oraz porównywano wielkości w tym zakresie z danymi lat ubiegłych). Elementem diagnozy były również wyniki ankietowania przeprowadzonego w roku szkolnym 2008/2009 wśród uczniów klas III, ich rodziców oraz wszystkich wychowawców (klas I, II i III), które dotyczyło m.in. zjawiska używania substancji psychoaktywnych⁸;

(dowód: akta kontroli str. 6, 9, 13-25, 36-37, 48-55)

- cele Programów sformułowane były konkretnie, lecz nie określono mierników pozwalających na zmierzenie stopnia realizacji wyznaczonych celów. Programy nie określały czasu, w którym nastąpić ma realizacja poszczególnych celów głównych. Wskazywały jednak formę oraz czas realizacji skonkretyzowanych działań służących realizacji celów oraz spodziewane rezultaty.

(dowód: akta kontroli str. 6-12, 24-47)

W opinii Piotra Bachońskiego, trudno sformułować wskaźniki efektywności realizowanych działań, które w sposób mierzalny potrafiłyby odpowiedzieć w jakim stopniu założone cele zostały zrealizowane.

(dowód: akta kontroli str. 82, 86)

- działania, których realizacja miała prowadzić do osiągnięcia zaplanowanych celów, sformułowane były konkretnie i jednoznacznie. Programy określały formę działania, adresata, osobę odpowiedzialną za jego realizację, termin realizacji oraz przewidywane korzyści. Wykonanie niektórych działań profilaktycznych miało nastąpić przy współudziale pracownika Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, wykładowcy z Policynnej Szkoły Detektywów, Policjanta, specjalisty chorób zakaźnych, terapeuty z Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień;
- zadania, których celem miało być przeciwdziałanie narkomanii, podejmowane miały być w ramach problematyki „Profilaktyka uzależnień”, która obejmowała również profilaktykę alkoholową i nikotynową. Polegała ona m.in. na wyjaśnieniu, czym jest choroba alkoholowa, wskazaniu przyczyn i skutków picia alkoholu oraz szkodliwości palenia papierosów. Program przewidywał zadania mające na celu kształtowanie postaw życzliwości, umiejętności komunikacji, sposobów radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, dotyczące pozytywnego myślenia, radzenia sobie ze stresem oraz takie, w których podejmowany miał być temat tolerancji, rasizmu, praw człowieka. Zdania te ujęte zostały w problematyce „Dbamy o zdrowie psychiczne”;
- Programy zawierały głównie działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej (pierwszorzędowej). Zgodnie z jego założeniami, działania dotyczyć miały ogółu uczniów. Sporadycznie przewidywano zastosowanie profilaktyki selektywnej, w postaci indywidualnych rozmów z uczniami, dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb ucznia, zajęć terapeutycznych, skierowania na zajęcia wyrównawcze, na terapię psychologiczną, w obszarze - „Dbamy o zdrowie psychiczne” oraz „Profilaktyka uzależnień”;

⁸ Na pytanie, czy miałeś kontakt z narkotykami, uczniowie odpowiedzieli: nie-160, tak-17.

- przy opracowywaniu Programów nie korzystano z Banku Programów Profilaktycznych ORE⁹, programów rekomendowanych przez KBPN¹⁰, czy też zamieszczonych w bazie EMCDDA¹¹.

(dowód: akta kontroli str. 6-12, 24-47)

Wyjaśniając przyczyny niekorzystania z baz programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności, Piotr Bachoński stwierdził: *Do Szkoły nie dotarła informacja o istnieniu takich baz programowych.*

(dowód: akta kontroli str. 82, 86)

- realizacja większości działań ujętych w Programach następować miała na zajęciach lekcyjnych. Incydentalnie ich wykonanie miało nastąpić poprzez konkursy, turnieje, koła zainteresowań, uroczystości szkolne, wyjścia do kina i teatru, zajęcia terapeutyczne, wyrównawcze, terapię psychologiczną, indywidualne rozmowy¹². Programy nie określały liczby godzin przeznaczonych na realizację określonego działania, wskazywały, że jego realizacja nastąpić ma bądź w trakcie całego roku bądź w miesiącu/przedziale miesięcznym;
- adresatem planowanych działań profilaktycznych byli uczniowie oraz rodzice;
- Programy nie zakładały przeprowadzenia ewaluacji;
- projekty programów opracowała Pani Krystyna Bednarek-Runowska (pedagog), która uczestniczyła w 6 szkoleniach, na których poruszana była tematyka tworzenia szkolnych programów profilaktycznych. Pozostałych 5 osób, współpracujących przy ich tworzeniu i pozostała kadra pedagogiczna Gimnazjum, w szkoleniach tego typu nie brała udziału.

(dowód: akta kontroli str. 6-12, 24-47)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2 Plany doskonalenia nauczycieli

Opis stanu
faktycznego

Plany szkoleń nauczycieli na lata 2010/2011, 2011/2012 przewidywały udział w 12 zajęciach, które obejmowały m.in. profilaktykę narkomanii, z czego:

➤ w roku szkolnym 2010/2011 w:

- szkoleniu dotyczącym zagrożeń okresu dorastania-grupy nieformalne, używek, odpowiedzialności karnej nieletnich - udział 67 nauczycieli (100% ogółu nauczycieli);
- 4 kursach, w tym dotyczącym HIV-AIDS (1 kurs), udzielania pierwszej pomocy (2 kursy), mediacji rodzinnych (1 kurs) - udział 6 nauczycieli (9 % ogółu);
- studiach podyplomowych obejmujących tematykę wychowania do życia w rodzinie, udział jednego nauczyciela (1,5 % ogółu).
- warsztacie dotyczącym tematyki AIDS - udział jednego nauczyciela (1,5 % ogółu).

➤ w roku szkolnym 2011/2012 w:

⁹ Ośrodek Rozwoju Edukacji.

¹⁰ Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.

¹¹ Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii.

¹² W problematykach: Zdrowy styl życia, Dbamy o zdrowie psychiczne, Dbamy o kulturę.

- szkoleniu dotyczącym zachowań incydentalnych - udział 1 nauczyciela (1,5 % ogółu);
- kursie dotyczącym udzielania pierwszej pomocy - udział 1 nauczyciela (1,5 % ogółu);
- 3 studiach podyplomowych, w tym dotyczących socjoterapii, edukacji dla bezpieczeństwa, wychowania do życia w rodzinie - udział 5 nauczycieli (7,3 % ogółu).

(dowód: akta kontroli str. 56-57)

Szkolne Programy Profilaktyki na ww. lata szkolne nie przewidywały szkolenia kadry pedagogicznej w zakresie działań profilaktycznych dotyczących uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 24-47)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3 Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu
faktycznego

Strategia działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, o której mowa w § 10 rozporządzenia z 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem¹³, nie została w szkole opracowana, a statut szkoły nie przewidywał jej utworzenia.

(dowód: akta kontroli str. 58)

Wyjaśniając przyczyny jej braku, Piotr Bachoński stwierdził: *Ustanowiliśmy procedurę w sytuacjach zagrożeń uczniów przestępczością i demoralizacją, w szczególności narkomanią, alkoholizmem i prostytutką, która w naszej opinii była wystarczająca. Incydenty występujące w szkole nie są na tyle istotne, które uzasadniały opracowanie strategii, o której mowa w § 10 pkt 1-13 rozporządzenia.*

(dowód: akta kontroli str. 83, 86)

W szkole opracowano niektóre elementy strategii, wymienione we wskazanym przepisie. W okresie objętym kontrolą w szkole funkcjonowały:

- Procedura postępowania w sytuacjach zagrożenia uczniów przestępczością i demoralizacją, w szczególności narkomanią, alkoholizmem i prostytutką;
- Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania ucznia;
- Procedura postępowania przeciwdziałającego przemocy w rodzinie;
- Procedura postępowania w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia ucznia.

(dowód: akta kontroli str. 58)

Treść procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia uczniów przestępczością i demoralizacją (...) była zgodna z *Procedurami postępowania nauczycieli i metodami współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką*¹⁴.

(dowód: akta kontroli str. 59-61, 86)

¹³ Dz. U. Nr 26, poz. 226.

¹⁴ Modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1. Realizacja działań profilaktycznych

Opis stanu
faktycznego

a) Programy na 2010/2011 i 2011/2012 w zakresie profilaktyki narkomanii przewidywały przeprowadzenie następujących działań:

- przeprowadzenie lekcji na temat szkodliwości zażywania narkotyków wśród uczniów klas I-III;
- gromadzenia i udostępniania materiałów dotyczących uzależnień.

W roku szkolnym 2011/2012, dodatkowo zaplanowano przeprowadzenie zajęć warsztatowych nt. dopalaczy i narkotyków wśród uczniów klas II i III.

(dowód: akta kontroli str. 33-35, 45-47)

Wszystkie działania realizowane w ramach zadań ujętych w Programach, a także poza nimi miały charakter profilaktyki uniwersalnej.

(dowód: akta kontroli str. 62-65)

Realizacja profilaktyki narkomanii nastąpiła poprzez działania:

- ujęte w Programach, tj.:
 - poruszenie tematyki narkotyków na lekcjach wychowawczych wśród uczniów dwóch spośród ośmiu klas I, trzech spośród dziewięciu klas II oraz czterech spośród ośmiu klas III w roku szkolnym 2010/2011, a w 2011/2012 - w dwóch spośród ośmiu klas II oraz dwóch spośród dziewięciu klas III,
 - udział uczniów klas I-III w międzygimnazjalnej olimpiadzie wiedzy o AIDS i uzależnieniach;
 - udostępnianie przez bibliotekę szkolną książek poruszających tematykę narkotyków, filmu oraz konspektu lekcji;
- oraz nie przewidziane w SPP, tj.:
 - udział uczniów klas I-III w konkursie plastycznym „Narkotykom mówimy stop” oraz uczennice klas I-III w zawodach sportowych¹⁵ zorganizowanych pod hasłem „Narkotyki czy sport”;
 - rozmowy z uczniami, przebywającymi w świetlicy szkolnej, inspirowane aktualnymi wydarzeniami dotyczącymi narkotyków nagłaśnianymi przez media.

(dowód: akta kontroli str. 62-66)

Wyjaśniając przyczyny przeprowadzenia zajęć lekcyjnych dotyczących narkomanii jedynie w niektórych klasach, z wybranych poziomów nauczania, Piotr Bachoński stwierdził: (...) *W zamyśle Program, mimo, że tworzony corocznie dotyczy całego cyklu kształcenia gimnazjalnego danego ucznia. W latach 2009/10 w Szkole realizowany był Program Lubuskiego Kuratora Oświaty pt. „Zapobieganie narkomanii w lubuskich gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych”. W ramach tego*

¹⁵ W latach 2010/2011 uczennice klas III, w latach 2011/2012 uczennice klas I i II.

programu przeprowadzone zostały zajęcia lekcyjne we wszystkich klasach I, II i III dotyczące profilaktyki narkomanii. Dlatego w latach następnych był on przeprowadzony w tych klasach, w których wychowawcy uznali to za konieczne, ze względu na podejrzenie, że uczniowie tych klas mają kontakt ze środkami odurzającymi, bądź mają kontakt ze środowiskiem patogennym. Naszym założeniem jest, aby tematyka dotycząca uzależnień pojawiła się w trzyletnim cyklu kształcenia. Musimy mieć również na uwadze, żeby wiedza na temat narkotyków przekazana została uczniowi w stopniu nie rozbudzającym jego ciekawości, co przyniosłoby odwrotny skutek. (...)

(dowód: akta kontroli str. 83-84, 86)

b) W latach 2010/2011 podmioty zewnętrzne nie realizowały w szkole żadnych programów profilaktycznych.

W roku szkolnym 2011/2012 w Gimnazjum odbyły się zaplanowane w Programie na ten rok warsztaty pt. „Stop narkotynom i dopalaczom”. Trzygodzinne zajęcia, mające charakter profilaktyki uniwersalnej, przeprowadzone zostały przez trenerów-terapeutów Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii „LOPiT”. Uczestniczyli w nich wszyscy uczniowie klas II i III. Szkoła nie poniosła kosztów z tytułu uczestnictwa uczniów w zajęciach.

(dowód: akta kontroli str. 67)

c) Stosownie do § 2 pkt 5 rozporządzenia w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, szkoła realizowała działania zmierzające do przygotowania nauczycieli do przeciwdziałania narkomanii. Spośród 12 form doskonalenia nauczycieli ujętych w planach¹⁶, 8 zostało przeprowadzonych¹⁷. W roku szkolnym 2010/2011, w jednym przypadku zamiast planowanych zajęć traktujących o zagrożeniach okresu dorastania-grupach nieformalnych, używkach, odpowiedzialności karnej nieletnich (w których uczestniczyć miało 67 nauczycieli), odbyło się szkolenie w temacie radzenia sobie z trudnymi zachowaniami uczniów, w którym uczestniczyło 63 nauczycieli (90 % ogółu nauczycieli). W pozostałych 3 przypadkach, przyczyną nieuczestniczenia w szkoleniach był urlop macierzyński (1 osoba) i nieodpowiadający uczestnikowi szkolenia jego termin (2 przypadki)¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 56-57)

Spośród 8 przeprowadzonych szkoleń, w jednym przypadku szkoła nie poniosła żadnych kosztów. W pozostałych 7 przypadkach, szkolenia sfinansowane zostały przez szkołę ze środków własnych.

(dowód: akta kontroli str. 56)

d) W roku szkolnym 2010/2011, na zebraniu z rodzicami poruszana była tematyka narkotyków (tzw. „dopalaczy”). Zakres informacji przekazanej rodzicom i jej forma zostały opisane w punkcie 2.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego pt. „Działania profilaktyczne dotyczące dopalaczy”.

(dowód: akta kontroli str. 68)

¹⁶ Na lata 2010/2011 i 2011/2012.

¹⁷ Cztery w 2010/2011 i cztery 2011/2012.

¹⁸ W roku szkolnym 2010/2011 dotyczy to warsztatów dotyczących AIDS oraz kursu obejmującego udzielanie pierwszej pomocy, w 2011/2012 - szkolenia obejmującego zachowania incydentalne.

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Opis stanu
faktycznego

2.2. Działania profilaktyczne dotyczące dopalaczy

Żadne działanie ujęte w Programie na lata szkolne 2010/2011 nie traktowało wyłącznie o tzw. „dopalaczach”. Przeprowadzenie zajęć warsztatowych dotyczących dopalaczy, których adresatami mieli być uczniowie klas II i III, przewidziano natomiast w Programie na lata 2011/2012.

(dowód: akta kontroli str. 33-35, 45-46)

Wyjaśniając podstawy nieuwjęcia w Programie na lata 2010/2011 tematyki dopalaczy, Piotr Bachoński wyjaśnił: *Pojęcie „dopalacze” mieści się w pojęciu narkotyki, dlatego w latach 2010/2011 uznaliśmy, że nie ma powodów uszczegóławiania Programu o to zagadnienie. (...) Ze względu na rozgłos medialny, który dotyczył dopalaczy, w programie na lata 2011/2012 tematykę dotyczącą dopalaczy postanowiliśmy jednak wyodrębnić.*

(dowód: akta kontroli str. 84, 86)

Tematyka dopalaczy poruszona została na zajęciach wychowawczych, z czego:

- w latach 2010/2011, z uczniami dwóch spośród ośmiu klas I, jednej spośród dziewięciu klas II, trzech spośród ośmiu klas III;
- w latach 2011/2012, z uczniami wszystkich klas II i III oraz przeprowadzono rozmowy na temat dopalaczy z grupami¹⁹ uczniów przebywającymi w świetlicy szkolnej.

(dowód: akta kontroli str. 62-65, 68)

Lekcje wychowawcze prowadzone były w oparciu o 19-minutowy film udostępniony przez wojewódzką stację sanitarno-epidemiologiczną, rekomendowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w materiale pt. „Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy”

(dowód: akta kontroli str. 64-65, 68)

Piotr Bachoński, wyjaśniając przyczyny przybliżenia w roku szkolnym 2010/2011 tematyki dopalaczy na zajęciach wychowawczych nie we wszystkich klasach I-III, stwierdził: *Uznaliśmy, że dopalacze mieszczą się w pojęciu narkotyków, a zajęcia które dotyczyły profilaktyki narkotykowej, tj. konkurs plastyczny, olimpiada międzygimnazjalna, adresowane były do wszystkich uczniów i obejmowały również zagadnienie dopalaczy.*

(dowód: akta kontroli str. 84, 86)

W szkoleniu obejmującym tematykę dopalaczy w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 uczestniczyła jedna osoba – pedagog szkolny.

(dowód: akta kontroli str. 68, 72)

W roku szkolnym 2010/2011, na zebraniu z rodzicami poruszone było zagadnienie dopalaczy. Rodziców poinformowano o działającym w Zielonej Górze sklepie oferującym dopalacze oraz czym są te środki. Przybliżenie tematyki dopalaczy nastąpiło w oparciu o film, z którego korzystano na zajęciach z uczniami. Rozdano rodzicom ulotki, które zawierały podstawowe informacje o dopalaczach oraz

¹⁹ W roku szkolnym 2010/2011 z dwoma 10 osobowymi grupami uczniów, w latach 2011/2012 z jedną 10-osobową grupą.

wskazywały antynarkotykowy telefon zaufania, internetowy adres antynarkotykowej poradni oraz adresy placówek udzielających pomocy osobom z problemem narkotykowym.

(dowód: akta kontroli str. 68-71)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Ewaluacja końcowa Szkolnego Programu Profilaktyki

Opis stanu
faktycznego

W szkole nie przeprowadzono ewaluacji Szkolnych Programów Profilaktycznych na lata szkolne 2009/2010 i 2010/2011.

(dowód: akta kontroli str. 8, 12)

Piotr Bachoński, odnosząc się do sposobu wykorzystania doświadczenia nabytego przy wdrażaniu Programów w kolejnych latach wyjaśnił: *Corocznie, po zakończeniu zajęć dydaktycznych sporządzane było sprawozdanie o zachowaniach uczniów społecznie nieakceptowanych, analizowaliśmy wyniki sprawozdań i w przypadku nasilania się jakiś zjawisk niepożądanych, włączaliśmy te zagadnienia do programu profilaktycznego na rok następny. W latach szkolnych 2010/2011 wystąpiły przypadki cyberbullyingu, dlatego w Programie na rok następny przewidzieliśmy zajęcia dotyczące tej tematyki (omówiono w pkt 1.1 Wystąpienia).*

(dowód: akta kontroli str. 83, 86)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Nie poddano Programów na lata 2009/2010 oraz 2010/2011 ewaluacji, która weryfikowałaby adekwatność podejmowanych działań w stosunku do danego środowiska szkolnego (m.in. efektywności, celowości, ewentualnej nadmierności). W ocenie NIK, przeprowadzenie ewaluacji zapewniłoby rzetelne aktualizowanie Programów oraz optymalizację planowanych i podejmowanych działań.

(dowód: akta kontroli str. 8, 12)

Piotr Bachoński wyjaśnił, że brak jest regulacji prawnych, które określałyby termin dokonywania ewaluacji - ostatnia ewaluacja przeprowadzona została w roku 2009 po zakończeniu zajęć dydaktycznych, ponowna zostanie przeprowadzona w 2013 r. Ocena realizacji działań dokonywana była na podstawie sprawozdania sporządzanego przez kadrę psychologiczno-pedagogiczną o niepożądanych zachowaniach uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 82-83, 86)

Wskazana przez Piotra Bachońskiego ewaluacja nie dotyczyła jednak Szkolnego Programu Profilaktyki, lecz programu Lubuskiego Kuratora Oświaty pt. „Zapobieganie narkomanii w lubuskich gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych”.

(dowód: akta kontroli str. 87-94)

2.4. Podejmowanie działań interwencyjnych

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 na terenie Szkoły nie wystąpiły incydenty związane z używaniem, posiadaniem lub rozprowadzaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych.

(dowód: akta kontroli str. 73)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.5. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Opis stanu
faktycznego

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole na rzecz uczniów udzielana była na zasadach określonych w rozporządzeniach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach²⁰, przez dwóch pedagogów szkolnych oraz psychologa.

(dowód: akta kontroli str. 57, 75)

W roku szkolnym 2010/2011 nie wystąpił przypadek, w którym uczniowi udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej w związku z zagrożeniem używania przez ucznia narkotyków. Natomiast w roku szkolnym 2011/2012 takiej pomocy udzielono 5 uczniom. W każdym przypadku pomoc przybierała formę rozmowy psychologa/pedagoga z uczniem i jego rodzicami. W jednym przypadku była ona skutkiem uzyskania informacji od rodzica, że uczeń używa narkotyków (uczniowi zasugerowano skorzystanie z pomocy oferowanej przez Lubuski Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Zielonej Górze). W pozostałych 4 przypadkach, podstawą pomocy było podejrzenie użycia przez uczniów narkotyków.

(dowód: akta kontroli str. 75)

Współpraca szkoły z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną opierała się na:

- konsultacjach w sprawie uczniów posiadających opinię wystawioną przez Poradnię - w latach 2010/2011 i 2011/2012 dotyczyło to odpowiednio 11 i 8 uczniów,
- zgłoszeniu ucznia na terapię psychologiczną - w latach 2010/2011 i 2011/2012 dotyczyło to odpowiednio 1 i 2 uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 74)

NIK pozytywnie ocenia zawarcie przez szkołę porozumienia (w dniu 19 stycznia 2012 r.) z Polskim Towarzystwem Zapobiegania Narkomanii/Oddział w Zielonej Górze, w zakresie współpracy przy realizacji programu wczesnej interwencji wobec uczniów, którzy zostali odnotowani przez szkołę w związku z używaniem przez nich alkoholu i narkotyków. Program stanowi część międzynarodowego projektu „Fred Goes Net”. W przypadku zaistnienia przesłanek, zadaniem szkoły było skierowanie dziecka do Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii Oddział w Zielonej Górze, które program realizowało.

(dowód: akta kontroli str. 76-81)

Na podstawie zapisów ww. porozumienia, szkoła skierowała 2 uczniów do uczestnictwa w ww. programie.

(dowód: akta kontroli str. 75)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487).

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²¹, wnosi o przeprowadzanie ewaluacji Szkolnych Programów Profilaktycznych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 12 grudnia 2012 r.

Kontroler
Anna Tronowicz
Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
Wicedyrektor
Andrzej Aleksandrowicz

.....
podpis

.....
podpis

²¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82.